

toeordening van een variabel en een vast moment. De verscheidenheid der talen, die de subjectiviteit omringt, krijgt nu het aspect van iets uiterlijks en toevalligs. De theoretische reflectie ziet er doorheen de eenheid van den geest. Buiten deze gemeenschappelijke steun zouden de pogingen tot onderling verstaan langs elkander heenglijden. Er is een gemeenschappelijke bodem door de intentie op dezelfde zaak. De ervaring leert dat wij ertoe geraken ons met den versten vreemdeling te verstaan. Hierin is een doel bereikt dat geldt in zichzelf. Het is als de genezing van een krankheid. De grenzen van het concrete der omgeving verwijden zich tot die der menschheid. Het is er verre van dat deze het eerst in het zicht zou zijn. Zoo treedt bij de Grieken het begrip ervan eerst in het Hellenistisch denken naar voren. Bij de Stoa vinden we een uitgesproken cosmopolitisme. Anders geaccentueerd trad in nieuwere tijden hetzelfde op. De 18de eeuw bracht nieuwe belangstelling voor het natuurlijke, gemeenschappelijke eenerzijds en voor den rijkdom der differentieering anderszijds. Der taalwetenschap, steeds beïnvloed door de ideeën van den tijd, kwamen beide tendenzen zeer ten goede. Met het zoeken naar den algemeenen, wetmatigen grondslag der verscheidenheid ging gepaard een vinden van steeds grilliger concreetheid van structuur. Juist in een tijd van schematiseerend rationalisme kwamen Herders „Ideeën” en Humboldts „Verschiedenheiten des menschlichen Sprachbaues” uit ⁴⁾. Terwijl onder invloed van Kant de anthropologische wetenschappen een transcendentale wending namen, waardoor historisch en systematisch onderzoek voor goed gescheiden werden, ontwikkelde zich de taalwetenschap na Bopp's groote ontdekking geheel in historisch-empirische banen. Het vergelijkend onderzoek wijst, althans voor de indogermaansche groep, naar een algemeene basis, waarheen de gegeven gedifferentieerde groepen achterwaarts convergeeren. Zoolang dit door het phonetisch beeld wordt bevestigd, is de algemeenheidsgedachte vanzelf ook concreter. Zij gaat niet boven het zichtbare uit. De classificeerende en systematiseerende arbeid, die het nieuw ontdekte veld in zoo